

„ЗАСТАВА“ излази трипут
у недељи, средом, петком
и недељом

Ца је на годишњу 14. фор
на о год. 7. фор. на чет-
врт године 3. фор. 50. поа.
аврлаз Аустрију, а за Ср-
бију на годишњу 140 гроша
на по год. 70, а на четврт
године 35 гроша

ЗАСТАВА.

Огласи се рачунају по
личини врста, које
монта заузимају, и
врсту плаћа се за
5, за сваки даљи по
осим тога за жит уве
30. и. Дописе се шаљу у-
редништву а предлата и ви-
серати администрацији „ЗА-
СТАВА“ у Нови Сад, у кући
број 858. код златног јед-
нобога.

Број 46.

У Новоме Саду, у среду 16. априла 1869.

Год. IV.

(II.) У Новом Саду 15. априла.

Једва су се једанпут и Пољаци уверили да дуализам не може никад попуштати онде, где се не тиче хегемониста с ове или с оне стране Литаве, — Мађара и Помаца. И журналистика пољска и заступништво њихово, не надају се ничом бољем ни од сабора, него што их подеси у уставном одбору, и према томе и владају се. „Газета Народова“ позива галичку рајскратску делегацију да иступи из сабора, и да свој излазак у јавној изјави Европи објави, да ова увиди правичност галичких захтева; Галиција, вели „Газета Народова“, ужива мање слободе, него што је имала конгреска пољска у години 1832“. Овом позиву одзивају се галички посланици, јер 12. априла дефинитивно закључише, да само крај ове сесије саборске дочекају, и тада уз свечану декларацију из сабора да иступе, а друго да оставе на галички сабор. „Пештански Лојд“ још док се није знало хоће ли Пољаци хтети са сабора отићи, држећи да ће то бити, писао је, да ће се тада из тога излећи министарска криза. „Државни канцелар каже „Лојд“ наумио је, ако збиља од пољске претње, да ће из сабора изаћи, штогод будне, да сабор распусти, а кад не буде заступничке куће престаје и делање министарско. Жалосно је, завршује „Лојд“ ал је петина, да баш кад се „ове кризе“ савладају, онда ето ти опет нове кризе“. Једно је Пештански „Лојд“ погодио, видимо хоћели и друго.

„Еленер“ позива Кошута, да дође на своју посланичку столицу; јер вели, он није изабран само да се прави демонстрација с њиме, него се народ нада од њега своје бољку. Лако може бити вели „Еленер“ да ће народ клонати, кад види да за бадава избавитеља тако дуго извучеју.

Из Шпаније слабо гласови стижу, што је знак да је тамо све у миру. Најважније што се за ово неколико дана у Кортесима чуло, беседа је Кастеларова, у којој је против каноника Мантерола бранио слободу вероисповеда. Кастелар је доказивао да ти, који толико за веру војују, да су то најгори крвољоци. Првог дана, кад је он ово говорио многи су се на ово убезекнули, и не вероваше му, но он обсе да ће донети документе, из којих ће се увидити, да он истину говори, и заиста сутра дан донесе те документе. У тим документима има, како је папа Грегор VIII, пред читавом конвенторјом радовао се, што су Хугено и о Бартоломјевој ноћи онако зверски поклани; даље је читао Кастелар писмо Иноченца III, на митрополита Сенског и владика Париског, у ком овај говори, да су Чинети људи, који су на „вечито робство осуђени“. Да још боље потврди своје речи, читао је кореспонденцију Филипа другог, коју је неки Гахард на свет изнео, и казује и страну и свеску у којој ово стоји: „Пијус V. пише Филипу II. да ће Ридолфи с њиме (Филипом), о некој намери разговарати се, што је важно и за Бога и сав кришћански свет, и моли га, да му иде на руку, да му намера за руком испадне, јер то иде Богу у славу. Ридолфи долази Филипу, и казује му шта му папа поручује, поруку ову написао је секретар краљев и ево каква је: Ради се, вели Ридолфи, на том, да се краљица Елисавета убије. Посланик исприча даље сав план. Ово се претреса у државном савету. Велики инквизитор, митрополит Севиљски, вели, да је нужно, да се завера подпомогне, и да се изјави, да се ради по заповести папиној, а папини нунције додаје, да је то лако извршити; краљ саопштава овај план завереника војводи Алби. Овај пристаје на то и сам у својим писмима казује, да се радило о глави краљичиној. Да се Богу и цркви послужу, нуди папа своју помоћ на то и готов је, ма да је осромашен и упрошашћен, све и саме путире црквене, и само своје одело на то употребити“. Кастелар је само ове ретке прочитао, и ни речнице није од своје стране томе додао.

У Милану одкривена је 6. апр. завера. О тој завери пише „Опивијоне“: Завереници су подлатили 200 Палермана бандита, и довели је у Милано, па им ту означили сва она лица која би имали поклати. Паћен је план од вар. куће, у ком је тачно означено, како која соба стоји, и ди је који званичник. Сви 200 бандита уваћени су, само им је вођа измакао, а незна се дал је у Милану, ил је даље побегао. Неки присни пријатељ Маџинијев из Лондона

затворен је, што је и на њега беда пала. На рочишту завереничком нађене су многе прокламације, и силни револвери и острагуше пушке. Каже се, да је и један врло чувен вођа Гарибалдовски упулетен у заверу, те је и он ома уапшен. И у касарне је допела завера; у хусарској касарни, нађене су бомбе, те су с тога 24 подофицира затворена. У завереника нашло се доста новаца. Један је нудио своје чувару 1000 франака ако га пусти да побегне и обећавао му је још трипут толико, ако узмогне утећи. Држи се да су сви завереници позатворани. Као што се види баца се кривица на републиканце. Можда је влада и сама наместила ову мишловку, само да кога републиканца улови, ил је ово маневар, којим се мисли републиканство у народу дискредитирати.

„Преса“ већ у напред каже, да ће влада талијанска из овог себи капитала градити, а и ултрамонтански листови једва су ово дочекали.

Из грчких новина „Светлост“ бр. 852. дознаје „Јединство“ да се у Криту на ново устаначка застава дигла, и да је у ствари била већ једна битка међу Крићанима и турском војском, која је и топове употребила, и друга једна с Арнаутима, Турцима и Свакијотима код места Курнопатимата, где су наши кастелску кулу спалили и у планину се повукли. Узрок је тој новој побуни, што 300 Крићана нису хтели оружје да предаду, које Турска силом хоће да отме и да се светити почне, као што смо видели на толико поглавара крићанских, које је оковане у тавницу баџила. Морала је Турска тако поступати, кад су јој смисле — преварене турским обећањем — дале слободу да ради што хоће. Сад ће на ново невинна крв да потече, а Јевропа ће се и опет као демон смејати очајничкој борби угњетених народа. Тешко слабама данас, који се усуде главу дићи или уста отворити!

Кад број устаника на Криту све више расте, вис. Порте, употребљавајући слободу коју јој је дала париска конвенција, тражи да уништи Крит и спорадска острва која су се противила, што им се старе привилегије укидају. Једну комисију спорадских острваљана, која је у Париз отишла да потражи код Француске помоћ против Порте, Наполсон није примио рекавши, да се он не меша у унутрашње ствари Турске. Другу једну комисију истих острваљана примили су у Лондону, али јамачно и Иглинска ће тако одговорити као и Француска. Најпосле, веле те новине, шале ради, ако хоћемо да нас и Французи и Инглизи воле, хајде да се сви потурчимо“.

О уапшеним Крићанима било је говора у енглеском сабору. Државни подсекретар Отвеј, одговорио је на интерпелацију о Криту, да је, кад се буна свршила, издата амнестија за све, који до одређена рока оружје положе. Они инсургенти, који су сад у тавницама, уваћени су са оружјем, кад је већ онај рок истекао; изнајре су били на смрт осуђени, но ова се казан претвори у затвор. Отвеј се радује, што може саопштити, да је велики везир казао енглеском заступнику у Цариграду, да је већ свршено, да се сви заробљеници пуште, и да се о том ради. Леп изговор новаца вреди, ал тешко Крићанима, док се Енглези њиховом добру радују, и за њије се брину.

Престолна беседа,

коју је цар говорио при отварању угарска сабора у царском двору у Будиму:

Господо моја великаши и посланици!

Са радом поздрављам Вас на прагу ове нове сесије законодавства, и то у толико већом радом, колко већма осећам, да ми је нужна мудра и снажна подпора ваша, да огромне задатке којих се латити имамо, што пре срећно извршимо.

Ако и јесте прошли сабор, решењем питања, о државоправним одношајима који вековима на чисто изведени нису, саградио поуздан темељ, на ком се лакше може даље делати, то још много што шта има да се учини од чега зависи дешава будућност, и највише и најжурнији део тога натоварен је на плећа садањем сабору. За срећу народа имају повољни државоправни одношаји само једну корист, која сама по себи није довољна, а најглавније и најоудудније јамство, без кога ни најповољнији државоправни одношаји стална успеха немају, лежи у самом

унутарњем развитку снаге народне. Развитак ове животне снаге зависи од унутарњи реформа. Ово је поље, на које вас интереси земље позивају.

Ваш је позив, да сву снагу народну брзо и одсудно покренете, на велико дело унутарња преображаја; што је ради догађаја изненадни пропуштено, ваља надокнадити; са оним традицијама из прошлости, које стоје на путу садањем напредку, ваља раскртити; уредбе земаљске према духу времена и према захтевима нова положаја изменити, на последку у свачем моралну и материјалну вредност народа дизати, да може достојан бити оног положаја, у који је са новим државоправним основима својим дошао да буде чувар и фактор западне културе.

Моја влада неће пропустити, да у том правцу вашу радњу неутражи.

Пре свега је важан поса, правосудство, кога Вам препоручујем, да се озбиљно латите.

Добро, брзо, и непартачно правосудство то се пре свега иште у једној добро уређеној држави.

Нужно је дакле, да с једне стране онај, коме је поверена тако важна власт да суди, буде и према појединим и према јавној сили, сасвим независан, а напротив с друге стране сваки да буде од самовлашћа судијина заклоњен.

С тога ће Вам моја влада поднети предлоге, и о власти судској и његовој одговорности.

Са овим је у свези законски предлог о устројству судова прве инстанције, по ком се наређује, да органи првостепена суда, морају на једном месту седити, и да седишта ових судова морају удешена бити према броју житеља и јавна обрга, да би сваки, ком је нужна помоћ судства овога јамачно и брзо нашао. Доцније ће Вам се предложити закон о казни, по ком ће велики интереси друштвена реда и лична безбедност појединаца наћи обрне у прецизним и органским нормама, чега небијаше у досадањем оскудном и неопредељеном закону и у несталној судској пракси.

У вишим круговима владавине уведено је начело одговорности, а у нижим круговима јавне управе наилазимо све једнако на уставне старе системе.

У тој противности су природни узроци спора пословања, и она трвења, која од времена на време на штету најважнијих интереса настају међу центр. управом и муницијама.

Биће дакле један од најглавнијих задатака ваших, да онај део муниципална строја, који се неда одржати покрај изменутих одношаја, и покрај поуке коју нам искуство даје, онако изменете, да принципи самоуправе и одговорности у склад доћи могу, и да тим уведу хармонију која је од потребе за органе централне и све друге управе. Прошли избори, нов су доказ мана у изборном закону од 1848.

Да се ове мане уклоне, да се ред при изборима тако удеси, да је слобода избора заклоњена од партачних изгрева, биће најозбиљнији и најжртвенији посао Ваш.

Закони од 1848. године положили су законодавство земаљско на темељ народна заступништва, на место доодраних сталне заступништва, а организам магнатског дома остао је овај исти као и пређе. С тога ће поглавити задатак ваше законотворне радње бити, да држећи се користи, који имамо од горња дома, који је из народа поникао, с којим су највиши интереси народни спојени и који је јамство стална и непренагљена напредка, организам магнатске табле према одношајима земаљским удесите.

За слободу штампе има у досадањим законима два велика јамства: прво је, што је укинута цензура, а друго, што проски преступи долазе на поротни суд.

Покрај неповрећеног одржања оба ова принципа, мора се међутим и за то побринути, да се мане, које су се нашле и у формалном и материјалном делу преска закона што пре очисте.

Тако се исто неда одлагати, уређење закона о удруживању и о јавним скуповима, но се мора журити да се то основно право уставности, законом определи и ујамчи, и да се повуче тачна деоница међу правом друштва, правом надзора државна и дужности надзора државна.

Прошли сабор донео је закон о одкупу досетка. И садањи сабор имаће дакле, да уклони и друге остатке феудална доба, чувајући светињу имаовине, на основу прави економски принципа. Прошли сабор распрострео је благодети обуке на сваког.

Али тим је тек системи јавне обуке темељ ударен, и најважнији интереси народни изчекују, да се уреде и оне више сфере обуке, где грађани државни купе према захтевима времена и друштвеним потребама земаљским стручна изражања.

Моја ће влада стога поднети вам законске предлоге, о проустројству реални, и хуманистични средњи школа, универзитета и политехникама.

По смислу XVI. законског чланка од 1867. године, предложите вам се неколико интернационални уговора са страним дворовима, да их претресете и одобрите.

Од преке је нужде уређење индустријални одношаја, за које ми или немамо никаквих закона или су ови врло оскудни.

Пошет промота, и добар развитак трговине изискују, да се послови са акцијама уреде по новом закону, који би одговарао напредним трговачким и обртничким захтевима.

Што се тиче ова два предмета, као и неких других, који смерају на штедњу и умножење народна имања, предложите моја влада нужне наредбе.

Вас чекају законски предлози о концесијама за многе железничке пруге, даље предлози о јавним пословима и правним одношајима наводи — предлози, који ће са својим практичним резултатом обрту и материјалном напредку нова живота дати.

Ваша уставна радња распростреће се по закону и на државни буџет, при чему ћете као што сам уверен, као што ваља побринути се, да у државној економији згодном штедњом одржи се равнотежа међу приходима и издатцима земаљским, и да се финансије земаљске на чврстом основу уреде.

Притом морам вам препоручити, да опазите, да је нужно да се предузму реформе у порезу, што је највећи фактор за материјално добро стање земаљско.

У сабору ћете уједно и згодну прилику добити, да ону закониту свезу, коју је прошли сабор међу Угарском и Хрватском утврдио живим чувством љубави и привржености још већма утврдите, и на основу државоправне нагодбе терет и славу оних законских наредба делите, од којих зависи заједничко добро и заједничка величина свију земаља у св. Стевановој круни.

Господо моја магнати и посланици! Ви стојите насрам свију терета важна прелазна доба.

Осим тога, што је наведено чека вас силачество послова. Напустити од традиција и прошлости све оно, што неможе да се одржи, и уједно инштитуције стварати, које одговарају новим идејама: то је двострук задатак, који се неда ценати, и с којим се ви борити морате.

Ово разишћење одношаја изискује много мукe и времена, и тешко ће га бити извести, не само због тога, што се преко мере придржава спомена прошлости, и гледи се, да се и оно ненапушта, што већ нема живота и тиме се новим створима смета, него то још умножује и пренагљење, које неће да се обазире на околности, и поље на ком треба да се вида лако развалинама прекрије, те чини да се неможе преко њега прелазити.

Али чиста памет и умереност народа, знаће зацело међу ове две крајности права пута наћи, који нас води благословима лепша доба.

Пријатељски одношаји према страним дворовима, дају нам поуздана изгледа, да се мир, који је нуждан за развитак унутарњи реформи неће пореметити.

Бог нек вас упућује.

При терегу вашег посла, нек вас снажи уверење, да срећа генерација у вашим рукама лежи, ма да у оваком добу патриотско пожртвовање ретко захвалом награђено бива, али је она захвалност толико сталнија, што је будућност посланицима на овом великом делу препорођаја, који до краја издрже, од колена на колена одаје.

С овим изјављујем да је сабор отворен.

О продаји крајишки шума.

Говор заступника господина
дра Анто Стојановића
(у саборској сед. 21. марта.)

Високи сабор! Бити ће познато, да сам ја 18. марта ове године дао интерпелацију на светлог бана тога садржаја, да ли је влади познато штогод о продаји шума у бродској и варадинској регименти, колико се продаје, и да ли је влади познато, какве су мере учињене или од стране наше, или заједничке угарске владе у том, да се продаја ова препречи, а нарочито да се у том врши закон нагодбени, по ком се несме и неможе продаја шума у тој краљевини извести ваљано без нашега привођења.

Па такову моју интерпелацију светли је бан дао писмени одговор, као што је вис. сабору познато, тога садржаја, да је заиста угарско министарство у споразумљењу са нашим министром далм.-хрв.-слав. већ мере предузело и кораке учинило, да се интереси ових краљевина чувају, а кад буде влада о даљим корацима што дознала, да ће успех тај сабору јавити. Тако је гласно, мислим, одговорио.

Као што је вис. сабор из уста вис. председништва сада чуо, није од оне доба ништа сабору јављено о каквом успеху предузет их корака и мера; а сада председништво каже, да светли бан у том никакве информације добио није, докљедно, да ни нами неможе дати обавести.

Будући је пак мени из извора поузданог познато, да ће можда бити пре 14 дана дефинитивна установа од стране заједничкога бечкога бојнога министарства следити у предмету продаје шума у бродској и варадинској регименти, то си ја као заступник народа држим за дужност вис. сабору, који је такође ип рima алинеа позван, ступити на браник за права домовине, учинити предлог у том, да се сачувају права наше домовине.

Предмет тај, као што сам рекао, јест продаја шума у Крајини славонској, именовано у бродској и варадинској регименти. Ко о чему, ми г. о нашој невољи: и куд ће сува нег под око. Нама је ево у сваком сабору говорити о Крајини, о крвавој хаљини. Крајина од толико стотина година стражећи стражу крв пролива за царевину и цели изобразени европски свет. То је било и битисало је, а можда ће и надаље тако бити, да она једина in prima aliinea буде позвана, да тројицом и десетницом крв пролива за све друге; међутим, што ће бити, незнам. Крајина је у погледу крви поштен порез платила, и Богу и људма, и царевини и нашој домовини. Ево сада је дошло време, да порез плати иметком својим, ево је дошло, да јој и ову земаљску имовину диврају. Досада је о крвној имовини било разговора, а ево дошао је ред, да јој и ово мало сиротиње, што имаде, и то на протузаконити начин, истргну испод ногу, и њој и нама, да-паче тврдим, и целој царевини.

Молим вис. кућу за стрпљење, предмет је мало обшiran, а веома важан, и искрено морам изјавити, да га према тој важности у кратко време нисам могао разабрати и у ред ставити, како би требало; него ћу настојати, да небудем досадан.

Ако вис. кућа допусти, ја ћу најпре кратко повест разложити, како је продаја та иницијативу добила, и како данас стоји, јер ће то предмет мало разјаснити. По мојем мњењу, овај предмет продаје шума може се са три гледишта узети: 1. гледиште јест у опште да кажем државно, 2. гледиште јуридично, и 3. гледиште трговачко или „народно-господарствено.“

Да, као што сам рекао, у погледу тих три тачака донесем можда бити разјасњење, хоћу казати најпре, како се је ствар догодила.

Прошло јесени г. 1868. дође изненада г. пуковник Кениг, референт за Крајину код ратнога министарства бечкога, дође изненада у Винковце, и одмах је обилазио шуме у овим крајевима и прегледавао, а да се онда није знало, што се мисли са шумама. Међутим добише на брзо одговор; тек што се је он вратио у Беч, дође од ратнога министарства бечкога од 15. октобра наредба, којом се једно поверенство изашлило, да у том предмету учини мериторан предлог. То је поверенство састојало из пуковника бродскога, два мајора од управе, два референта политичка, два надшумара бродске и варадинске регименте; заједно био је референт од стране генерал-команде или изасланик г. Кадич, форстмајстер, а од војнога министарства у Бечу г. форстдиректор Весели или доменен-директор, како га зову. Они су држали седницу и разираву, и резултат њихових разправљава био је тај, да се је нас тај одбор, као што је био, изјавио против продаје шума, осим два гласа. Та је релација, тај записник комисионар ишао на генерал-команду, т. ј. најпре на пуковније, а одтуд на генерал-команду. У колико ја знам, јесу и пуковније и генерал-команда у своје пропратном извешћу сутинарале то мњење одбора, најмање изјавиле су се против продаје шума.

Код разправљава, будући су била г. чланови, којим добро домовине и знаност на срцу лжи, будући су они знали, да је, кад се једном што код ратнога министарства одреди, тешко из тих шапа изчупати, да колико толико парализују продају шума у тако великом комплексу од 30.000 јутара, и јер су знали, да је у стисци царевина да нема новаца, мислили су, нека се у бродској рег. сваке год. 600, а у варадинској 300 јутара продаје. На зло им изпала и та њихова добра воља и жеља, јер од бојнога министарства дође одговор, датиран 18. априла 1868, гђе се вели изриком, да при продаји, коју су они декретирали и напустили, има остати, и да пуковније преко генерал-команде имају то без свакога изговора извести. О том, да се обавести такође заступство штабне обштинне винковачке, које је у том предмету послало из своје заступничке седнице репрезентацију на Њ. Велич. тога садржаја, да се пучанство граничарско уживају права у погледу сервитута у ераријалим шумама у држи, или бар да се сегрегација изведе свакако пре, него што се икакви даљи кораци учине у томе послу. — о том некаже се ништа, него је још и бојно министарство тако добротворно би о, и наредило, да су они заступници и чланови одбора, који су предložили, да се по 600 јутара у бродској, а по 300 у варадинској регименти сваке године крчи, добро предложили, те је пронашло за сходно овај предлог као мудар и добар примити и одобрити у погледу други шума, али уједно задржати и продају оних 30.000 јутара. То се је дакле примило; они су добро мислили, а што им је збо изпало, нису они криви. У истом допису бојнога министарства имаде још даља једна црна тачка, што не вели Мађар: „Nátra van még a feketé leveš.“

Ту, кад се већ мора тако саршити, добива генерал-команда, налог, да на тај исти начин такву продају и изкрчење у оточкој и огулинској регименти узме одмах у разираву и учини односан предлог, само с том разликом, да код овога изведења неће интервенирати г. Доменен-Директор Весели, него г. Форст-Директор овде код генерал-команде, Кавич.

Ово је мала повест о продаји шума. Ја би тој повести само пешто мало имао додати, и то за боље разјасњење; имам из „Пестер Лојда“ прочитати један телеграм. Наравно ја нејачким знањ, али будући је преса и публицистика велик фактор, и тако звана шеста власт, ја ћу то навести (чита): Wien, 27. März, (Original-Telegram.) Fürst Taxis, Graf Hartig, Graf Forgach, Commerzienrath Siemundt, Kirchmayer und Domänenrath Wessely gründen eine Handelsgesellschaft für Forstprodukte. Das Grundkapital soll 40 Millionen betragen, wovon 20 Millionen sogleich emittirt werden.“

То је једно, а друго је, да у таквом положају ствари нимало се бојати није, да неће бити тако званих „blaue Bogen“ (добити blaue Bogen значи вензијанован бити. У), за оне частне мужеве, који су вотум у одбору дали за то, да се шуме непродају. То је, што се тиче повести.

Рекао сам, да се ово питање може из три гледишта сматрати, из државног, јуридичног и трговачког или народно-господарственог. Ја ћу гледе све три тачке бити кратак.

Питање је тачке, је ли сабор краљевина Далмације Хрватске и Славоније компетентан, у том одлучити, или какву реч проговорити. Одговарам на кратко: Сабор краљевина Хрватске, Славоније и Далмације имаде не само право, него и дужност, одлучити и свечану реч водити онда, кад се о том ради, да бојно скупно министарство 30 хиљада јутара шума у нашој земљи у једном великом комплексу прода. Нећу се поивати на стародавни устав, нити на темељна права, која су нам свима позната, али никада обдржавана нису, само ћу на кратко да се позovem на нагодбени закон, који је најновији. Како је вис. сабору познато, нагодбени закон, потврђен Њ. Велич. год. 1868., гласи у § 66. да је војна Крајина цјеловити саставни део троједне краљевине; а у § 8 каже изриком, да у овим краљевинама песме се продаја шума, (да остане мимоиђен), извести без нашега привођења. По том нагодбеном закону, т га нашега темељнога државнога права, морала би Крајина овде де јуре седити с нами у сабору, и с нами устав разправљати. Него војничка Крајина овде неседит, а зашто не, да ли де јуре, или де facto? Нама је де facto. Кад је граница војна од нас и гледе администрације и гледе законарства де facto одсјена, т. ј. нема органа, да своју вољу законитим путем изјави; а кад је то тако, онда је наша дужност, да бранимо права наша и њихова. Жалостно је г. да је тако, но тако јест; а при том још владемо и ругања. Нага се, као што се види у овом, и у сличним предметима каже то: Ти имаш право, али ја сам јачи, дакле ти држи своје право, а ја ћу својом силом владати; ти имаш право на земљиште, али ја га уживам, зашто? јер сам јачи; ти носиш кључеве, нека ти буду, у мени су бисаге. (Истина).

Моја г. свагда, где је тако, није добро и во мојем мњењу, где је тако, среће и благо-

слова божјега нема, и неможе бити. Жали боже, изкушавамо, да се без благослова тога све ради, и како се рад, онако им и бива. (Тако је!) Ја мислим, што се у опште тога државнога гледишта тиче, да томе мојем разложењу кратком немам ништа више додати.

(Продужиће се.)

ДОПИСИ.

У Београду 9. апр. Са „падшим“ министрима српским, оде и ваш „Напредак“ и „Видовдан“ под скуто мађарске свеомошности. Чисто човек не може да појми какве рапидне прогресе прави мађарска влада у српској журналистици. Два српска листа задобити, то је добит за њу, за нас срамота. Па каква дивна тактика! Док је ваш „Напредак“ плаћан да ларма, наш је „Видовдан“ плаћан да ћути. У Новом Саду треба викати, у Београду ваља ћутати... ако је говор за „Напредак“ сребро, — ћутање је за „Видовдан“ злато...

Кад кажем да „Видовдан“ ћути, онда мислим његов дноштај према Мађарима, по да се подобрије изјасним

Ви сто без сумње приметили да од онога дана како је „Видовдану“ престала „тећи“ субвенција као бившем полузваничном листу да је и он престао спомињати Мађаре. Шта се није за све то време у Угарској збило, а „Видовдан“ је постојано ћутао. На угарској дијети дебатовало се о питању народности: „Видовдан“ ни да је тај факт речичом једном споменуо. Закон о томе питању донешен је дијетом, и кад се против овога закона, који није ништа друго до покушавани атентат на политички и културни живот немађара у Угарској, — кад се велим у обрану интереса народа српског ставише на браник сви који имају срца за свој народ, кад се и савколики онамошњи народ наш ограднио противу онакога закона, најпосле, кад је и сва овдашња штампа: како „Јединство“, тако „Србија“ па и „Световид“ подигла свој глас за свој народ, — „Видовдан“ је ћутао постојано, ћутао као заливен, но не одовом већ златом гроца Андраша.

Ја молим сваког који о томе сумња, нека изволи потражити и разгледати листове „Видовдана“ па ако нађе један број само у ком је „Видовдан“ дизао свога гласа против мађарског насиља и неложљаних тенденција — ја ћу му га одкупити скупим новцима.

Па опет се „Видовдан“ герира као да је доиста српски патриота. Просто му било што је служио Србину ако и у нечистој цели али бар за српске паре; но не просто што и мађарском злату служи, на срамоту српском образу и поштењу.

Још молим сваког који сумња да потражи „Видовданово“ бројење од онда како је постао „својоталан“ — нека велим истражи и ако у ком броју нађе да је „Видовдан“ само једанпут подигао гласа против онако непоштене погодбе коју гомила хрватских чиновника учини с Мађарима продавши овима срамно троједну краљевину, — нека ми га донесе, ја ћу за датити скупе новце па ћу га послати у Загреб за „раритетски кабинет.“

Па опет је Брутус поштен човек! „Наша драга Србија“ ваља „Видовдан“ по неколико пути на дан. „Ми говоримо по нашим дубоким осведочањима“ кликује у својим дневним бенећањима. „Шта ћемо са нашим идеалима“ (т. ј. омладином) пише у „Видовдану“ плаћени син израиљев спредајући се са онима који поштено мисле за свој народ. Оваких и подобних импертинентно — елегантних ускламација наћи ћете вагда у Видовдану.

Чим покушате да у праведном гњењу скинете образине са тих јануса, одма ће Видовдан повикати: не у личности! Начела претресујте а личности штедите иначе немате право да захтевате да вас ко за политично вреле призна.

Тако „Видовдан“ а ми питамо: од куд можете захтевати ви православне језуите, да се с вама поштен човек упушта у претресивање начела кад никад нисте заступали начела већ само ваше лично користа? — од куд смете ви казати „наша драга Србија“ ви којима ништа драго ништа мило није до само злато и сребро? И од куд можете захтевати да штедимемо наше личности, кад сами себе не умете поштовати. Или зар ви невате да је човек само онолико човек колико има савести и поштења? А имају ли ти људи којима је прва добродетел на свету злато? — Имају ли они листови „дубоких осведочења“ кои су као „Видовдан“ пре неколико месеца сами осудили сву своју јавну радњу признавши сам да је грешно, па се данас том свом признању невестит чини јер му је „уредник“ свој журналистички образ одавна под ноге метуо?

Нас неће нико дупирати а најмање „Видовдан“ а већемо дати ни допустити колико до нас стојало буде, ни друге да за нас вуче. Ми ћемо народу показивати његове лажне пријатеље па ако народ поред свог тог опет хоће да има за своим кљобуком пчеле као „Видовдан“ и „Напредак“ нека му је просто, али нас нико неће задржати од тога да не дамо

израза нашем гнушању свр сваке моралне корупције и да не покажемо претом на продано душе.

Занимљивија скандалозна кроника о „Видовдану“ можда ће изићи у Србији, бар је обећала то своим читаоцима.

Београд 8. априла — „Застава“ у својем 41. броју бљежи: како неки дописник „Пестер Лојду“ одавде под знаком X јавља за неки телеграм који је у „Јединству“ 29. марта изишао — а који је ваљда дописничка фантазија у растројству његова мозака, телеграфисала, јер га до данас не видимо у „Јединству“, а нећемо ни бити.

Ми ћемо овом приликом мало одкрити завесу која крије наше журналистичке снаге, и покажемо српском свету тога дописника „Пестер Лојдовог“ како би свет који чита новине дознао од куда се којекакви, лажни гласови трубе. Тај дописник је Др. М. Розен (у српској журналистици Михаило Ружић доктор медицине хирургије и бабичлука — види „Видовдан“ од прош. год). Он до душе врло добро ради што узима за своје дописе знањ X, јер је он и веру својих праотаца који су га из Египта извели заменио крстом из исте цели, којом и дописе пише из — шпек у ладије. Видео је који се еспап на којој пијаци боље плаћа, и по томе и продаје своје фабрикате. У „Вандереру“ пише о једној и истој ствари, као што га видите, а у „Видовдану“ опет друкчије; ал свуда тек онако како се еспап најбоље наплаћује. Наравно да „десна незна шта чини лова“ у тим његовим стратигичким маневрима, изузимајући његовог компаниона Милоша Поповића најмодернијег уредника деветнаестог века. Овај ће сигурно знати за ту јаку страну свога „брата по Христу“, а може бити да му и помаже, јер он је вештак у тој струци. Управо му је елементарно, да на више столица седи, и више улога игра. Камелеонска нарав његова ту се најјасније огледа. Докази, да је овај не потпуни напрт, ипак веран, јесу „Видовдан“ — да не идемо даље — од прошле и ове године и писмо печатано у „Застави“ лањској.

Овом приликом ми само то рекли др. г. М. Розену vilgo Ружићу, да се таки занат може неко време терати, али да ти „мајстори“ обично приме и онаку награду каквој се не надају. Чинимо г. Р. пажљивим на ове речи, јер по кад кад ни „вернима“ непомаже крот — tempora mutantur!

Из Загра 5. апр. Неки дан је овда пропуговао са повратка из Црнегор г. Ф. Христић изасланик г. Намјесника књажевог достојанства на саучашћу крштења новорођене ћерке књаза Николице. Он је тамо имао још једнога друга, но тај његов друг као што пређе неврсти се с њиме заједно, него још горе остаде; може бити није путу био спреман! или као што ми неко рече, да ће се на сјевер вратити преко Крфе кроз Италију. Они су оба заједно са књазом по слободној Црногори припутовали да виде јуначки народ и његове обичаје. Кажу ми да је г. Долгоруки сасвим драговољно посматрао Црногорски народ и његове бистро демократске обичаје, обичаје који Душанову закону подицно одговарају. При крштењу била је како кажу, велика слава и многе су патриоте из Боске котрске присуствовале. На овој слави, рек би да се је и пријатељска свеза црногорског двора са српским двором поновила. О дај Боже! јер нема ништа жалосније, него кад принци једног истог народа и њихови двори у раздору живе. То нам свједочи повјесница народа талијанскога. А јест, заиста се је поновила пријатељска свеза између српских двора, што најбоље зна г. Христић, који је то рекао неком овдашњем домороду. Само незнамо како је ту свезу сјеверни гост примио, јер како ми се чини: многи глагол бист. Ваш чланак „Србија и Црногора“ највернији су израз народни, па рек би и владе се на њег угласају, да одклоне раздор и све што би к неспоразумљењу водило, које би много још затегло рјешење не само „српског“ него источног питања. Књаз Цригоре послао је своје брату младом књазу Србије орден, а г. Христић обдарен је орденом. Заиста неможе ништа лепше бити него кад се поглавине једног истог народа милују и за само његово добро раде. Бог поживио много лета Николици, који само народу српскоме живе, и који се неда с гловденим маљом заварати на штету друге своје браће Србаља. У срцу младога књаза нема јегоистичности, њему је добро кад му је роду добро, он је весео кад му је народ слободан; то ће набрзо заједно са својим братом показати. Живила заједница српска, једино срество, које ће нас спасти!

Ово „Напредку.“ Дочуо сам да су у Паштровићима двије обшине сакупиле један фонд за ширење по народу омладинске „Заставе“. Живила браћа свештеници који су тај предлог узнели. Да хоће срећом и друге наше далматинске обшине тога се срества да лате, с којим би развили народну свост у народу.

Сваки прави омладинар не радо чита у ва-
шему листу нека „приослана“ што се поро-
дише између браће Владана Ђорђевића и Илије
Огњановића. Ваљда се и они оснивају на ону
бабуку, што по казку: да смо ми срби завид-
љиви један на другога по нарави, па хоће зар
и они један другога да ненавиде и мрзе! Не-
мојте браћо. Та није истина да је то само
српско, него то је био плод незнањства и сред-
њег века. Та само завирамо у историју сред-
њег века па ћемо се освједочити како се је
и између других народа ненавидило и издајца
находило, горе неголи међу Србима. Дакле од-
бацимо да ми по нарави морамо ненавидити је-
дан другога, јер није истина. Ко завиди дру-
гоме? само глупак и непросвјешћен човек. Нај-
виша се заслуга просвјети мора приписати,
што је по вишој части изјерала из људскога
друштва завист, мржњу и неслогу. Реће ми
ко, и данас се завиди са свом просвјетом. А
мислите ли да је онај просвјешћен и избројан
који даје окужити своје срце тим грјесима?
не. Па омладина сада тежи да се мир и не
да се завађа. Него по омладинском начелу
брат брату јерну руку пружае.

„Првенац“ је некидан држао редовну мје-
сечну сједницу. Председник одма у свом от-
варајућем говору примјети да у друштву оп-
аша неку ладноћу, па би жељео да сваки
члан озбиљно рече: хоће ли тачно изпуњавати
своју дужност, аколи не, слободно нека се пре-
устрои друштво и нека само они остану, који
ће друштвени задатак изпуњавати и његовој
цјели сљедовати, јер није до броја чланова
већ до рада, па боље и мало радина нег много
безосличара. И његова се жеља испуни. Бист
јутро час пети, и неки се гласови чуше да
би жељели иступити. Тако и бист! и у дру-
штву осташе само они који се обвезаше раду.
Дакле сада је друштво на броју мање, а...
ма видићемо.

Писао ми вам што о цјелокупној омладини
и омладинским књигама, али одгађам за дру-
ги пут. —

Н. Кикинда 9. априла. Има пуне две
године дана, како Мокричани непрестано Дишр-
бирову г. Видићу њивог бележника, Аркадију
Веселиновића, због незнања и нехотости у из-
вршавању својих званичних дужности, и због
многих и премногих безаконја и бездјела ту-
же, по све у валуд, јер споменути бележник
знао се код свог поглавице удворити, пак овај
на подношне тужбе није никад истрагу одре-
дити хтео. Ту — житељи немогући дужи не-
ваљалства гореченог бележника тршети и
видећи, да код г. Видића са својим тужбама успе-
ти немогу, обратише се на високо министар-
ство, од куд на г. Видића строг налог дође,
да се против бележника Аркадије Веселиновића
истрага, сместа предузети има, што и би
учињено, јер пре месец дана буде Сенатор
г. Влаховић у Мокрин изаслао, да тужбе из-
види. Истрага је вођена недељу дана, и зато
време тешко да је и само четврти део оног,
чга се у речи стојећи бележник окривљује,
извиђено, но на недељу дана предизбором по-
сланика за Башахидски срез буде истрага
прекинута — сигурно зато, да вишесоме-
ниту бележник слободније и с' бољим ус-
пехом за свог поглавицу, који је за посланика
кандидат за Башахидски срез бис, корте-
шовати може. Истрага против реченог бележ-
ника до данас још није продужена, ваљда у
награду зато, што се при избору посланика у
Башахиду тако јуначки за г. Видића борио,
јер заиста да нећа у Башахиду није било Ми-
летић би једногласно за посланика извикан
био. — Још нешто. Председник диштр. еко-
номског одбора г. сенатор Ника Јоановић по-
днео је пре месец дана г. Видићу извештај
одбора, да мокрински бележник Веселиновић
од 1867 г. т. ј. од времена каде је посто мокри-
ски бележничком до данас никаква предрачуна
обштинска правно није, ал г. Видић веће сен-
нату такве ствари, које би његовом љубимцу
шкочити и његов пад проузроквати могле да
поднесе.

Питамо г. Видића, како се сме већ пре-
дузета истрага прекидати и обустављати? Пи-
тамо и г. сенатора Влаховића зашто је истра-
гу прекинуо и зашто је не продужује да ли
по вишој заповести свога старешине или из
каког другог узрока? Ове сам ретке тога
ради написао, да зна свет, да чиновници у
Диштрикту, ма и најгори били само ако ми-
лост свог старешине уживају немају се боја-
ти ни Немца ни Мађара.

З У Србско-Хрватској крајини
Ми овде у вашој љутој и крвавој Краји-
ни љутимо рекао би човек е смо мртви е —
ништа не осећамо, док се ви тамо свим зако-
ним средствима и против незаконо ваљајућу
садашњи корманаша, у земљама круне св. Стивана
борите — који као да су више пријатељи реак-
цији и самовласти него уставности, које и њи-
хова поступања и комесарисања не само у Но-
вом Саду него и у другим жупанијама Угар-
ске сведоче, јер да су они пријатељи напред-
ка у земљама круне Стиванове, не би се

онако науштали људи који су познати као
њихови агенти, да сеју раздор међу станов-
нике једне вароши као што сам онамад имао
прилику видети некакога Мајерфију у Новом
Саду. Пугујући мојим послом, који сам са не-
колико правих Мађара а не и ренегата и од-
метника, у Темерину и Сентомашу имао, до-
ђем с једним братом Мађаром из Футога где
смо наш посао обавили у Нови Сад баш у не-
дељу после подне, где се силан свет у стре-
лишту скупљао, и на питање мога дру-
гара Мађара добио одговор, да су то би-
рачи немачко-мађарско-израилске бити имуће
десничарске стране коју мој друг кормањпар-
тијом назва. Кад се свега искупило видех и
неколико Срба на страни и неколико одмет-
ника наших, и чух говор некога „Флата“, кога
за кандидата градоначелника извикаше, али кад
је један немачки Мађар говорио — и тако се
смешно разбацивао, као оно Швабе кад по ва-
шари комедије праве тако се криве и кривеље
да само из светине смеја измаме, али овај није
хтео смеја него као да је хтео нереда — као
да је жељео за крвљу — тако је гдио нас
Србе и наше честите људе, пак кад га један
ослови, да говори немачки а не мађарски, од-
говори чистије немачки него мађарски! — ich
kann nicht (werde mich) ja blamiren, — онда
се сегих бечко-пештанске камариле — дакле
и у оваком виду појављује се, дакле они који су
одређени да раздор међу народима сеју — ја
баш у тој мисли, а он ти се стаде правдати:
„Ја нисам шпицл као што ме овај и онај на-
зива, ја сам поштен Мађар итд., ја запитах
мога друга Мађара сентомашкога ко је то што
тако говори, а он зовне једног брата Мађара
новосадскога и упита га, а овај похута мало
и рече нам са свим тужно: barátom, — овај
што говори — то нити је Новосађанин нити
је Мађар, него прави потомак Хесенкаселских
Шваба, погледајте га пак ћете се уверити, а
кад му ова видите, оног правог оклепаног шва-
бу, са свим ћете се уверити, — зову се ма-
јерфи — а придели су себи оно „фи“, као да
изгледају да су Мађари, а придели би себи и
„ић“ и „вић“, само да знаду да ће им Срби
боље плаћати него каки „кормањпарт“, јер
њима је отачбина гдигод је боље; они немају
отачбине; а чули сте га кад га нико ни питао
није како се брани да није агент, „Кормањ-
парташа“ дакле ја сада као Мађар, који сам
и веровао и неверовао да је он агент, уверен
сам да је заиста агент али не мађарскога на-
рода, него бечко-пештанске аристократске по-
повске камариле, којој као да није стало до
среће наше отачбине, него до среће и власти
некога трећег и то Немаца, јер видите и овај
је овде од оног племена као и Венкхајм и други
пак зато гди Србе да нас завади а ми прави
Мађари, који смо овде са Србима одрастли и
који су се ђедови против Турака па и самих
Немаца борили за ову земљу знамо како је
тешко кад се неправо ради; знамо да треба
да је сваки у Угарској слободан; знамо да
треба да се свачије поштује, пак ми смо се и
уверили о поштује Срба при пређашњој ре-
стаурацији магистрата, кад су могли да ни је-
дног туђиња у магистрат не изберу, пак опет
по правди учинише; а што овај овде зија на
Милетића, то је узрок што би се сви поште-
ници грађани с Милетићем сложили и што нас
овде под њим не могу господо да деру као
под другим неким, на које мој сентомашки
Мађар и као прост човек рече ово својом про-
стом лојником. Истина је брате што говорим,
јај нашој отачбини кад нас оваки хоће да ру-
ководи; та ми смо до 1848 године Срби и Ма-
ђари живили као браћа, тражи гди ћеш наћи
простог непокованог другог народа да један
на другог тако личи не само телесно, него и
по својим склоностима и по свом јунаштву и
одушевљењу за све што је своје. Та ено по-
гледај наше великаше како се Бечу улизују
и удварају, а погледај српских оно мало про-
палах великаша, како се и око Беча и око
Пеште удворавају и улизују но ове ја држим
да нити су чисти Мађари нити Срби, и ови
не ће срећу него несрећу нашој земљи доне-
ти, па погледај даље њихове и наше велике
попове како ордене добијају, а зашто — што
за народе раде. — Путаћу о том да не морам
говорити на што би се кожа жежила, јест го-
дине 1848 послађаше нас ево оваки и онаки
ренегати као што је онај тамо што и сада
гледа да нас завади, али даће Бог те нећеју
успети, јер држим да ће наши „Baloldasi“
левичари на сабору за тим настати да се сви
у нашој лепој земљи задовоље. Ја му прихва-
тих да ми је мило да од Мађара овако паме-
тно, помирљиво и право чујем говорити, јер
и ја знам као и он како смо се 1848 године
гладчили, пак нама дадоше неку војводину као
у награду, али ту је све швапски било а сада
опет Мађари хоћеју да је све мађарски, пак
ја не знам куда ће то изаћи, на које мој сен-
томашки „Јошка“ прихвати и рече „barátom“
чуј ме што ћу дати кажем: и ја сам се о
томе много мислио и с мојим Мађарима и у
Бачкој и Банату разговарао и ево ја ћу ти
искрено казати како ми о тим стварима ми-
слимо: Ми живисмо братски до 1848 године,

онда нас оваки као што је онај тамо што бун-
ца и његови ренегат патрони као што сам ти
рекао бечко-пештанско-великашко-поповска ка-
марила завадише, да би нас лакше савладати
а доцније немчити могли, пак смо се мој брате
ми Мађари и ви Срби кладаи и таманили и један
другом куће сагоревали, докле су Швабе сву-
да добро пролазиле и богатије се. Ја сам био
сведок кад смо од вас Србаља бегали и с на-
товарони коли поред Шваба пролазили а они
су смејући се викали: за нама „хеј бачи хол
а Пучур“ (гди је слава) пак онда су наше
куће харали а пред Србе на сусрет излазили
износещи у шафољу вина и шунке и велећи:
„ти Србин — ја твој прат Мађар — шпиц-
пуб, а Србин пије вина, једе шунке, што је
ваљда из српске или мађарске куће ушљачкано
и сматра Швабу као пријатеља, али кад дође
време и прилика, да ви Срби од нас бегате,
онда је Шваба бегалује ратнике питао: „хеј
праћ итеш у намастир, пак је српске куће
харао а пред нас Мађаре као и пред Србе
износио вина и шунка и тако нас лисички до-
чекивао, велећи обично „Magyar barátom fad-
jok“, а Србе је гдио и јадни је Мађар при-
вино и јео шунку можда из његове куће по-
харану а Шваби праштао пак до смо се ми
овако кладаи и затамањивали и материјално у-
пропашћавали, докле су Швабе нас обоје ха-
рајући обогатиле се и огладили, те кад се ми
Срби и Мађари на гариште и похарана кући-
шта повраћасмо, морадосмо њима земље још
продавати да се заранимо и крова подигнемо,
те тако сиромашимо и једни и други, и они
се смеју, пак гад сте ви Срби добили војво-
довину са швапским језиком а ми Мађарску са
истим језиком, онда смо осећали шта је то туђ
језик који народ не разумје наметнути му. Зна-
мо ми како је онда нама Мађарима тешко и
криво било губити своје право за то што не
знамо швапски — зато осећамо и знамо како
је и вама Србима што вам је сада као онда
нама обојима швапски, мађарски језик на-
метнут које не би требало да је, јер ево ви-
диш ми смо прави Мађари не ренегати а ти си
прави Србин пак знамо и мађарски и српски
сви, али то смо од наше воље по нашој по-
треби научили, али данас је ко терао тешко
да би научили, као ни швапски што нисам на-
учио, зато barátom небој се ма шта ови овде
радили, држим да нас нећеју опет свадити да
од наше лепе Мађарске правде опет deutsches
Waterland ма да им хоће и ваши одметници е
новидиш они тамо што се рукују са мајерфијом
које ви право крокодилима називате, са сво-
јим измет-невералом на челу да то помогну и
за које од бечко-пештанске камариле новаца
добијају. Мој Мађар још би и даље наставно
али се у том грљвом почеше неколико њих
протеривати за коју страну да заведу тробојно
перо са „флатовић“ именован, један вели „Kor-
manjparta“ јошга (за владу на десно) — а они
други оповаше понешто и сташе викали: Bal
parta vagjung, nem kormanjparta, левичари
смо — нисмо владини, и тако одоше пити и
сваки развијати оно што је од агента Мајер-
фије и Флага чуо, те ти тако и ја с моји Мађари
изађем и расанем се, мислећи све једнако све
до куће о нама и Мађарима како би лепо мо-
гли живити и цветати један поред другог ми-
лећи о Косову, Варни, Мухачу и Вилагошу
Сентомашу и Араду, о Михлу и Книћанину,
о Шуљкицу, и сетих се његових речи кад
је у Карловце дошао, ко не би Србин био код
оваког одушевљења, или шта сам Богу згре-
шио да морадох међу вас доћи, сетих се смр-
ти његове и Панчева, сетих се и о Кошуту
и ту се сетих што су нам наши официри 1849
године кад Кошут побеже у Турску препове-
дали, да је Кошут био издао једну проклама-
цију у којој веле, да је рекао: „страдасмо и
пропадасмо што нисмо знали све народности у
земљи задовољити, што смо хтели све друге
народности нашим робовима и неслободном и
неравноправном браћом да направимо, али даће
Бог те још не ће доцне бити те ће се још
моћи поправити“ и упитах се нехотице да ли
то Венкхајм зна, али да Венкхајм није Мађар
рекао је мој Мађар.

Ето видите како вам ми простији људи који
не примише пара од кормањпарташа, који не-
мамо никакве пак ни „брадогребске Месалине“,
да зајажујемо, који не морамо бити шпицлови
пак да „крива права“ од толико година за коју
недељу свршујемо, који не морамо бити Мајер-
фи пак да живити можемо, који нисмо измет
Неманићи и пропали потомци калуђерским нов-
дима обогаћених спахилика, који немамо нем-
чилић измет Душаниће и који смо прави по-
томци правих Мађара и Срба а не ренегата и
одметника. Ми амо добисмо пушке острагуше
и то од старих преокренуте, али по већој ча-
сти тако хрђаво да често вагра од вишека кроз
затвор пробије те хоће очи да опали, али ипак
добро пале и бију; али ја као пријатељ сва-
кога народа не бих никада желео да до тога
дође као што би Фије и Мајери и други ре-
негати желели да на брата Хришћанина пак
још државног саграђана шкочне. Б. Р.

У Вадеју. 2. априла По захтевању ср-
одбора за бирање посланика јављам вам, да је

владање србски бирача ове мале обштине како
при уписивању тако и при гласању у толико
задовољавајуће било, да би и другим већим
обштинама за углед служити могла.

Од уписани 90 бирача србски — осташе
само 4 дома и то болешћу за крвевезана,
а 86 гласаше по одступању др. Лазе Костића
на левичара Дернера.

Да је пописна комисија и у нашој обш-
тини тела уписивати на пријаву поглаварства,
као што је то у овдашњој мај. обштини чини-
ла, то би се број наши бирача још са једно
6 гласова умножио био.

Да су и суседне србске општине при упи-
сивању таку ревност развиле, то би у нашем
срезу до 1100 гласова србски било, и ми би
онда од Мађара; Ромина и Немаца појединце
најјачи били. — И овом приликом могли смо
ми — само да је још: Темишварски одбор за
нас радио, — с наши 500 гласова у заједници
са Романима с нашим нар. кандидатом продрети.
Јављам вам још, да је Богдан с 731 гласом
против Дернера, који 548 гласова доби изабран.

Т. У Чуругу 10. марта. Бавећи се не-
колико дана у Чуругу као у месту рођења
моих родитеља, имадо прилику један пример
кои је заиста сваког презрења достојан дознати.
Па још у Ч. де се што боље очекивао, у Ч.
велим у том „малом Паризу“ као што га сами
називају ласкајући себи, да су што више од
други батаљонски места. Ево шта. Тамо беше
обичај до сад сваке године свакој кућевној
нумери до по ланца близу села ритско земље
у име баште по извеску неку суму новаца да-
вати, де је за кућну потребу зеља и вериво
сејано, а особито се купус садио, који је врло
добро пртио и за које су Чуругани лепо крај-
цару примали.

Ове пак године за време бављења мог тамо,
пошто је тај комад конзорцији припао, по са-
вету и договору општинском сваком без раз-
лике па и официрима, којима по царској системи
1 ланац земље у име баште припадала на дру-
гој је страни подељен. Дакле свима као што
реко поделише, — само учитељима не.

Ово разумевши компанија позове општину
да и своима учитељима кои су и тако худо
наплаћени уступи по по ланца; но свестна та
чурушка општина и опет не учини из узрока
што учитељи имају своју плату да нека купују
шта им треба, како су пређашњи са 6 и 8
ф. живили, и што немају времена да се са
баштом баво. Шта више један то главни и отмени
општинар кад му један свестни брат чуруж. ал не-
општинар рече: Бога ти П! Јеси ли члан ом-
ладине? Одговори: Јесам да како, срцем и ду-
шом делим омладински правац... Онај: не може
бити, није истина, твој се живот и владање
неслаже са речима. Како то? — Тако, та ом-
ладина је оно што напред и бољу тежи...
она би, да је можно — учитеља са 1000 и више
ф. плаћала, па ако они нису ваљани друге на-
бавила, ти пак код предводиш општину, да учи-
тељу поред 300 ф. и ништа више ни по ланца
не да, никако у коло омладине неспадаш и
молим те и неспомињи ту реч омладина кад
јој позив каљаш. Није него подајмо учитељима
све и сва, па их начинимо господаре, те да
нас превиде и непогледе, неморају они сваки
дан јести меса, кад ти је слуга нека је слуга...

Ја сам се на ове речи згрозио и укљонио.
Док сам се још тамо бавио исти је отишао
батаљону да тужи капелана кои је међутим
без њине воље оваком учитељу по по л. из-
мерио па предао. Шта ће даље бити, то остав-
љам, да кои бољи и свесније брат чуруж. са-
општи нам.

Из Сегедина. Наша учећа се омладина
цвет српска поноса — хоће да нас сасвим
остави. У нашој гимназији беше досада 100
и више српски младића, а данас ни трећина
овог нема. Мислиће когод да су узрок томе
школе или професори? то не, премда и тога
кад икад бива, али јадници још гору беду
имају, а то су овдашњи српски свештеници.
Они део дан нуз лулу дувана седећи, не чине
друго, но договарају се како ћеју једном или
другом српском ђаку наудити. Ова њиова шала
таке неприлике чини да су њи више баш због
те „шале“ гимназију оставили и даље отиш-
ли; ди им њиова моћ удити неможе. Прођи
поред истина у малом броју — учеће се ом-
ладина пак нећеш чути да се о другим раз-
говарају, но о неправди и пакости овдашњи
катихета. Док сам преч. г. намесника беше,
и овда те тужбе нису престале, али буди за-
ла небу, сада тужитеља с једним вишо имаде,
а то је капелан г. намесника; онај наређује,
а овај врши, па куд ћеш боље? Кад г. упра-
витељ у школу дође нема друге забаве осим
да Србе опомиње на које се црни фратрови
поругљиво насмеше са остали Мађарони. А
кад време дође да се класе издају јадни му-
чениче није доста да те иноверац гласи, но
и твој катихета ког је дужност Србина бра-
нити, а не појода давати да те у П. класу
сурвају.

Ово неколико речи написати, једина туга

ме је навела када помислимо колико Срба беху у овдашњој гимназији прошле године тако, да то је милиона узела кад си у храм божији ступиш и чуо, умилно и складно певање божији песама од српске омладине. Па небеше ли то дика и свећенику и нама грађанима? А сада је број учени се Срба тако мален да је једва у стању што извршити.

У г а р с к а.

У Лугошком срезу изабран је за посланика др Александар Мочољ и са њенином од 121 гласа против деаконца Алберта Сенде, а у Пардањском срезу барон Александар Николић са 1723 гласа против 665, које је добио десничар Лебановић, и тако ила свега са Хрватима заједно 267 деаконца и 161 левицар Већина је деаконска дакле по овом у 106 посланика.

Као што је јављено да ће бити тако је по поз. програму отворен 12. апр. државни сабор у Пешти. На светковини при отварању у царском двору у Будиму на ком се покрај мађарског и царског и Хрватски барјак вије, била је скоро читава десница и средња левица, а од крајње левице опашен је само Петар Чрнојевић. Племство и свештенство било је многобројно; небеше од свештенства патријарх Маширевић и митрополит Шагуна.

Цареву беседу коју је при отварању сабора говорио саопштавамо на другом месту.

— 14. априла била су оба заступничка дома код цара на подворењу. Најпре је примљена депутирска кућа, а после мађарске. До 19. априла не може се сабор конштитуирати.

— У недељу 12. априла после подне била је саборска седница, где је по други пут прочитана царева престољна беседа, и предата у штампу. Тог истог дана предати су посланици своје изборне протоколе перовођама, које су изабрали председници, који су оштр по старешинству изабрани за време. Ови су по свој прилици уторника 15. апр. свршили обзучни списак посланичких имена. Кад то буде готово онда ће се вели „Лоја“ посланици поделити на 9 секција по 42 члана. У среду 16. апр. могле су ове секције, ко се пожури, држати седнице, којима свака себи најпре председника и перовођу бира, и онда се перовођу бира, и онда се прегледају изборни протоколи дал су у реду ил не. Ово може до три дана трајати, и тако ће тек онда избор дефинитив. председника и перовођу наступити и сабор за конституирање прогласити се. Ради избора часника саборски избор је верифицирана половина посланика и један више, дакле 220, депутираца кад покажу да им је изборни протоколи уреду онда се те тек може избору поменути часника приступити. Кад се кућа једнапут конституира, онда је дозвољено 100 чланова, да се могу закључци донашати.

До 11. априла дошло је на сабор 35 петиција против избора. Једној од ових, против Ракоцијева избора приложен један револвер, и једна грдна цепенница, с чије су бирачи своје противнике од избора запласавали. Надују се, казује даље „Лоја“, да ће онда у првој седници конституирања сабора бити жестоке преирике при верификацији К шутова пуномоћни, јер ће Краљи предложити: да председник позове Кошту, да дође на сабор, да заузме своје место.

Крајња левица предложиле опет: да се мнви старство тужи, што је самовољно мешало се у попис бирача и комесаре изабривало. За средњу левицу још се не зна како ће се у том случају владати, али да ће и она бити, да се влада због свог испуња укора, држи се за јамачно. Осим тога предложиле Мађарас да се сви пропси због комасације прегледе, јер судије, које најне крунисан краљ наименовао, нису биле властне ништа решавати. Против овог, каже „Лоја“, биће за цело и десница и средња левица. — Крајња левица била је код Чрнојевића на договору, да заседе и илуб силоне. Ово је усвојено, па још и то да крајња левица одлази и на договор лева центрума. Против овога протествовао је Мађарас и Краљи. Силаји, Хеналман и Чрнојевић већ су били код лева центрума на договору. Држи се да ће сабор само ради адресе и друге ствари до 15. Јунија имати посла, а да ће се онда разићи, и тек месеца новембра састати се а дакле ће делегације у Бечу своје седнице имати — левица је изабрала у свом клубу Гиција за свога председника.

— Мађарски званични лист саопштава имена оних официре, који су за официре хонведске наименовани. Међу овима је и гроф Андраши, држ. секр. Холва, обојца за обрштаре код урлаубера.

Троједна краљевина.

— У седници хрватска сабора од 9. апр. држао је Стојановић подужи говор, у ком је предложио да сабор закључи ово: Сабор протестује против тога да се продаду 30,000 јуттра шума у Краљини, и изјављује, да је ратни министар К и погазио закон, који је Његово Величанство потврдио. Зато би требало да се пошаље Цару депутација који би га замолила, да наложи ратном министру, да се држи закона.

Живковић подупири овај предлог, и вели, да је ово пут којим се да изкупише, кава је срећа од савеза са угарском, па зато предлаже, да се замоли у угарски сабор да не подпомогне у обрени заједнична уставна права. Овај предлог Живковићев усвојен је једногласно.

Нови Сад 15. апр. Данас је почела рестаурација магистрата и представништва у Новом Саду. Јутрос се изкупише Срби, и кои са Србима држе, код дворане „друштва за радности“, и око 8 сати кренуше се магистратској дворани, у најбољем реду под многим српским заставама, певајући српске песме. Око 9. сати освоји комесар бираче с тим, како је изабрани председник г. Стев. Брановачки примио кандидатуру градоначелаштва, како је министарство усљед тога наредило, да он — комесар председава и руководи рестаура-

цију, и т. д. На то депутација једна Србаља преда комесару протест, кои ниже саопштавамо, и за кои он рече, да га узима на знање, и да ће га протоколу прикључити. Сад око подне још траје гласање за избор кандидационог одбора, и одбора за купљење гласова. Кандидати су орбски: за градоначелника: Ст. Брановачки, за судца: Милош Димитријевић, за капетана Ђорђе Камбер; за сенаторе: Балла, Хаџић, Новић, Јездимировић, Алексић, Р. Мањоловић, и ако Балла не прими, као што се чује, да неће, Ал. Јовановић; за физикала: Јов. Радовановић, за вел. бележника др. Лаза Костић; за подбележника: Трифковић и Балла млађи; за физика др. Јојкић, за првог хирурга Боднар, за мерника Моја Костић, за екзактора: Коста Новаковић, за архивара Ст. Костић, за грунтоводника: Фр. Мозер, за подкапетана Мацковић. Од 94. представника задржава се Србима 54. а другима 40. места. Сав је изглед, да је србска победа сасвим сигурна.

— Како се Срби из околине на победу српске ствари интересују, види се отуда, што је дошло: Сентомашана, Старо-Бечејапа, Фелдварчана, Карловчана, Каменичана, Прижана, Румљана, и други Бачвана и Сремаца. Словаци из Петровца вратиле Србима љубав, јер сви, кои по наредби министарства имају право бирачко, дођоше, њи 12 са браћом Чањи на челу, да са Србима гласају. Живили, и живила слога Славена!

Нови Сад 15. апр. (Три сата по подне.) Баш сад заврши се гласање о кандидационом и прибирном одбору — резултат: Србска странка 812, противна 615. Већина српска у 197.

— Магица Србска купила је јуче својевољној лицитацији кућу г. Гилминга у Новом Саду, на главном плацу према кат. Тројству за 59200 ф. а. вр. и 200 дуката.

— Из Сентомаша нам се јавља, како је тамошњи стари свешт. Аврам Ђорђевић, кои је због свог настрјаја на све што је србско дано срб. свету познат, већ трипут јавно на новоустројену црк. обштину у цркви устајао и свет својим говором на одпор подбадао, заводећи, шта и како могу млади људи, који су млади и како он рече жутокљун и неискусни управљати с обштин добром, кад ти и код своје куће реда немају, и који ће бити добро од толики година стечено страћити, и упропастити. Људи су то одбијали свом свештенику на његово старост; али почем се он ономад на Цвети толико заборавио, те и на поједине личности настрчао, то се таково огорчење против таковог поступка у обштини и међу људма покренуло, те се говори, да се оваковим шкандалима мора законитим начином на пут стати. Као што чујемо наумила је обштину жалити се ч. конвисторији овог ради на поменута свештеника.

— Из Београда јављају нам, да се Стојан Бошковић оставио уредништво „Јединства“ и место њега за уредника тога листа долази г. Јован Балаитски, досадањи уредник „Српских Новина“.

Протест.

Пошто XXIII. зак. чланак од год. 1848. о рестаурацији у сл. кр. варошима прописује, да варошко представништво има дан рестаурације, и поступак при рестаурацији одредити, (§ 11.) а висока је влада, у супрот закону од представништва одређени дан касирала, и путем краљ. комесарства, други дан одредила.

Пошто би по истом закону (§ 12.) на дан рестаурације под изабраним председником имала јавна седница бити, а краљ. комесарство узкраћује таку јавну седницу држати, но без те рестаурацију обавити намерава.

Пошто по истом закону (1. 13.) изрично се наређује, да се у такој јавној седници избере одбор за кандидацију, и прибирање гласова, сваки најмање од 10 чланова, а влада је путем краљ. комесарства осим јавне седнице сама наредила, колико да се чланова у те одборе бира, одредивши категорично, да се по 10. чланова, дакле у најмањем законитом броју изберу;

Пошто напоследку по истом закону, (§ 11. и 14.) изабрани председник има рестаурацију руководити, и закон незакраћује, да и сам кандидат за ма које магистратско званије председник рестаурације бити може, као што је на другим местима н. пр. у Сегодину кандидат за градоначелништво занста рестаурацију руководио, и после свог избора за градоначелника до краја спровео, а влада је у Новом Саду изабраног председника и то пре саме познате званичне кандидатуре с места председништва уклонила, и не давши бирати другог председника сама је путем краљ. комесарства руковођење рестаурације у супрот закону, и самој својој наредби, којом је комесарство поставила, у своје руке узела, те г. краљ. комесар сам часнике у § 14. овначене наређује, рестаурацију руководи, поступак рестаурације одређује, и са оружаном силом располаже:

То ми подписани у име своје, и у име свију бирача своје странке:

Усвајајући све протесте, које је досад представништво од 1867. и од 1861. год. уложило против незаконити поступака владе и њенога комесарства у погледу касирања пређашњег варошког обштинства, и против поступака и наредба владе у погледу пописа бирача и рекламације, овим јавно и свечано улажемо,

Протест:

Противу повреде §. 11. 12. 13. и 14. XXIII. зак. чланка од год. 1848. од стране високе владе и краљ. комесарства, наиме противу тога, што је влада путем комесарства сама рок рестаурације одредила, сама поступак при рестаурацији одредила, и избор и број одборни чланова за кандидацију и прибирање гласова наредила, као и противу тога, што је влада изабраног председника уклонила, и сама председништво, постављање рестаурацијони часника, руковођење рестаурације, располагање са војском у своје руке узела, и што се напоследку рестаурација без јавне у закону одређене седнице постојећег магистрата, и повраћеног од год. 1861. одржава.

Протест овај акту рестаурације писмено прилажемо; задржавајући себи сва права законите тегобе на основу овога протеста.

У Новом Саду 15. (27.) априла 1869.

Слеђују подписи.

ОГЛАСИ.

Оглас.

У књижари Велимира Валозића у Београду може се добити:

Путовање по словенским земљама турске, од гђе г. Мјур Мавенијеве и А. П. Ирбијеве, с енглеског превео Ч. Мијатовић за 12 гр. чар. 74—2—3.

Позив.

У недељу 27. априла (9. маја) 1869. после подне у полак 3 сахата приређује се у дворани магистратској прва ванредна главна скупштина акционара панчевачке штедионице, на коју се сви акционари, који гласа имају, овим позивају.

Предмет већања: Промена устава.

Сваки акционар, који три месеца, пре него што ће се скупштина сазвати, у акционарској књизи друштвеној као такви уписан стоји, има право гласања. До пет акција даје свака

акција право на један глас, а десет или више акција дају шест гласова. —

Да би сваки акционар своје право гласања извршивати могао, нужно му је, да свје акције, односно припремнице најдуже до 5. маја (23. априла) 1869. у писарници завода градоначелништва, и против поступака и наредба владе у погледу пописа бирача и рекламације, овим јавно и свечано улажемо,

Панчево 10. (22.) априла 1869.

Панчевачка штедионица
Васа плем. Јовановић,
председник.

79—1—3

ОГЛАС.

Од високог војеног министарства дозвољено је са рескриптом од 26. марта 1869 бр. 1691 на предлог обштине у мјесту Стари Бановаца 9 те крајиничке пуковније недељни ваљар сваке суботе са савим у §. 66 обртничког реда наведеним предметима држати.

Ваљарно место је грчки сокак од канцеларије идући сокаком горе, — које се са овим на знање доставља.

У Стари Бановци на 20 (8) априла 1869.

Од ц. к. 11 те старо Бановачке сатније управитеља у 9. крајиничкој пуковнији. 78—1—3

Објава.

Под бр. 213. 226. ч. конвисториума архидијецезе Карловачке одобрило је да ч. манастир Беочин свој мајдан каја (хидраулически креч) звоми, поред лицитације на 10 година са 10 лаваца шуме на ото издати се могуће сваке године; усљед тога отвара се лицитација и полагаје се рок 22. априла о. г. у 2 сати по подне поред кога позивају сви они кои би тај мајдан имати хтели да тога дана на уречено време доћи удобре се.

У М. Беочину 6. апр. 1869.

У име братства
Генадији Поповић.

72—2—3

Стечај.

Потписани завод потребује једног спомоћника, које му је годишња плата од 600 ф. — одређена. За то знање иште се тачно знање српског и немачког језика и бар теоретично разумевање двојног књиговодства. —

Рок пријављивања траје до 3. (15.) маја. 1869 године. —

Панчевачка штедионица.

68—2—3.

Оглас.

У Рудни има 400 лаваца пашњака, да се под закуп за ову годину издаду. — Кома пашња ваља нек се изволи код подписаног у Рудњи пријавити. Пашњак ће се и на више чести поделити. Антал Серелми провизор.

69—2—3

ПРВА БАЧКА

ТРГОВАЧКА И ОБРТНА БАНКА

јавља овим своим п. н. акционарима, да мењање интериме-писма за интериме-акције почиње од 14 (26) апр. на каси код банке у Новом Саду где се има 85 новч. трошка за комад положити.

80—1—1

УПРАВА.

ВРШАЧКА ТРГОВАЧКА И ОБРТНА БАНКА.

Са 1. априлом 1869. одпочиње „Вршачка трговачка и обртна банка“ посао

ДАВАЊА ЗАЈМА

на десетогодишњу одплату на непокретности са 6% камате и са малом погођеном провизиом за Вршац и околину, као што је у своме програму од 1. фебруара ов. г. у изглед стављена.

Учитиво се позивају они, који би од таковог зајма употребљења чинили.

У Вршцу, 14. (26.) марта 1869. год.

(80,1—3)

Н. МИЛОВАНОВИЋ,

тајник.

К. ОБРАДОВИЋ,

председник.